

DE KLEINE PRINS

De kleine prins is een verhaal dat al heel wat volwassenen heeft bekoord en velen ook blijft bekoeren. Dit ontroerende pareltje van de Franse literatuur heeft zijn 75e verjaardag gevierd in 2018. Naar het schijnt zijn er 25 miljoen exemplaren van verkocht in Frankrijk en meer dan 150 miljoen wereldwijd. Het zou zelfs het meest vertaalde en meest verkochte boek zijn na de Bijbel. Een van de redenen van dat succes is zonder twijfel het mysterie dat rond het verhaal hangt. En dat is geen toeval. Saint-Exupéry heeft het zo aangepakt dat de lezer wordt verleid om zich zowel met de kleine prins als met de piloot als met de schrijver zelf te identificeren. Het wordt nooit helemaal duidelijk wie eigenlijk aan het woord is, en wie wat voor wie verzwijgt. Er zitten namelijk ook veel stiltes in het verhaal. De toon is melancholisch, waardoor je geneigd bent de tekst te duiden als een poëtisch sprookje, als een soort parabel die uitnodigt tot een aangename psychologiserende en moraliserende lectuur. Het lijkt een onschuldige verheerlijking van de kinderziel. Maar niemand weet waarom de kleine held aan een giftige slangenbeet moet sterven...

DE TEKST EN DE TEKENINGEN

Wie *De kleine prins* voor het eerst ter hand neemt, denkt dat het een kinderboek is. De schrijver richt zich expliciet tot de kinderen, de tekeningen lijken naïef en de toon van het verhaal is van een vertrouwelijke eenvoud. Maar schijn bedriegt. De tekst zit vol met raadsels en de auteur heeft de leessleutels meegenomen in het graf. Voor zover ik heb kunnen nagaan, werden de tekeningen van het eerste hoofdstuk, die van bijzonder belang zijn om de bedoelingen van de schrijver te begrijpen, nooit verklaard. Bovendien maken de uiteenlopende interpretaties die de ronde doen over het schaap, de baobabs en de vulkanen, de planeet en de roos, de woestijn, de waterput en de slang, een coherente lectuur erg onwaarschijnlijk.

In werkelijkheid is het verhaal van de kleine prins veel meer dan een ontroerend sprookje. Het is een vertelling die gedurende jaren heeft gerijpt in de geest van de schrijver. Zowel de architecturale complexiteit als de filosofische draagwijdte ervan worden sterk onderschat. Onder het verleidelijke sprookje dat aan de kinderen wordt verteld, slaapt sinds 75 jaar een streng en bitsig pamflet dat door Saint-Exupéry was bedoeld als een kaakslag voor zijn hoogmoedige en zelfvoldane volwassen tijdgenoten. Tegelijk bevat het verhaal ook een

persoonlijke biecht van de schrijver. Maar het blijft natuurlijk ook een leuk verhaaltje om voor te lezen aan de kleintjes...

EEN ONTGOOCHELDE SCHRIJVER

Dat Saint-Exupéry een moeilijke relatie had met zijn lezers, is bekend. Hij was een erkend en gevierd schrijver, maar hij voelde zich onbegrepen. Hoezeer hij zich ook inspande om zijn objectieve kijk op de mens en zijn weloverwogen standpunten correct te formuleren, altijd opnieuw werd hij verkeerd gelezen en van alle kanten weersproken en verguisd. Al te vaak moest hij vaststellen dat zijn vrienden noch zijn vijanden begrepen waar hij hen van wilde overtuigen. En wanneer hij een nieuw boek publiceerde, was hij al op voorhand beducht voor de foute interpretaties waarmee hij weer te maken zou krijgen.

De enige vraag die mij beangstigt en op mij weegt, het enige antwoord dat mij nieuwe moed kan geven en dienstig zijn: wat gewordt er van mijn boek bij wie het leest...¹

1 Brief van Saint-Exupéry aan Pierre Chevrier, 1943, in *Saint-Exupéry*, Collection Pléiade, volume II, p.952

EEN DUBBELZINNIG BOEK DAT IEDEREEN GELEZEN HEEFT

Ik heb *De kleine prins* heel lang geleden op school leren kennen, bij de paters jezuiten. Terwijl wij als jonge snaken er alleen maar van droomden zo vlug mogelijk volwassen te zijn om met de auto van papa te mogen rijden, probeerde de leraar ons ervan te overtuigen dat we ons hele leven kinderen moesten blijven. De volwassenen hebben het immers verkeerd voor, ze vergissen zich over het belangrijkste in het leven en dat komt omdat ze kijken met hun ogen! Om goed te zien, moet je kijken met je hart...

*- En nochtans zou wat de mensen zoeken,
kunnen gevonden worden in een enkele roos of
een beetje water...*

- Dat is zo, antwoordde ik.

En de kleine prins voegde eraan toe:

*- Maar ogen zijn blind. Je moet zoeken met je
hart.²*

Ik moet toegeven dat ik altijd al mijn twijfels had. Voor mijn part vond ik de volwassenen eerder scherpzinnig. Ik had allerm minst de indruk dat onze leraar of mijn ouders blind waren of gemakkelijk om

2 *De kleine prins*, hoofdstuk xxv

de tuin te leiden. In de fotowinkel van mijn vader kregen de klanten verstandige raad en mijn moeder kon heel goed mijn huiswerk verbeteren. Mijn grootouders, tantes en nonkels waren grote mensen zonder complexen en keken met open ogen naar de wereld. Ik luisterde graag, wanneer zij vertelden over alles wat zij gezien hadden. Ik vond ze een stuk wijzer dan de vos uit *De kleine prins*. Die kippenvreter leek mij een beetje belachelijk met zijn grote oren en zijn schrik voor de jagers. Ik begreep ook helemaal niet waarom vriendschap rituelen behoeft. Ik wilde spontaan en onvoorwaardelijk liefhebben.

Later vroeg ik me ook af of er ergens in het boek stond dat we allemaal weer kinderen moeten worden. Nee dus.

Op een dag was ik zelf volwassen en begon het echte leven. Ik werd leraar Frans en liet op mijn beurt de leerlingen *Le Petit Prince* lezen. Maar ik werd vlug gewaar dat de uitleg die ik zelf op school had gekregen, slechts uit naïeve parafrasen en gemeenplaatsen bestond. Hoe meer ik mij in de tekst verdiepte, hoe meer ik getroffen werd door de scherpe toon en hoe meer ik geïntrigeerd raakte door bepaalde tegenspraken tussen het verhaal, de tekeningen en wat ik van de schrijver wist. Ondertussen leerde ik de mensen kennen en begon ik mij ook een beetje vragen te stellen bij het enthousiasme van al die volwassenen

rondom mij die *De kleine prins* zo mooi en zo ontroerend vonden. Ze twijfelden geen ogenblik aan zichzelf en deden alsof ze alles vlot begrepen, terwijl mijn hoofd vol vragen zat.

Hebben kinderen een beter zicht op de dingen des levens? Is er werkelijk iemand die gelooft dat kinderen alles beter weten dan hun ouders? En ook beter dan hun leraren? Zien we alleen goed als we kijken met ons hart? Ik zou het graag geloven: het is zo gemakkelijk de ogen te sluiten en weg te dromen op de vleugels van de verbeelding. *'Living is easy with eyes closed, misunderstanding all you see'*, zong John Lennon...

Is er iemand die weet wat die hoed, die boa en die olifant betekenen? Wie is eigenlijk de kleine prins? Waarom heeft hij geen naam? Is het de auteur zelf, zoals sommige biografen beweren? Wat zijn die onooglijke planeetjes waar alleen mannen zonder vrouwen wonen? En de roos? En de tuin vol rozen? Wat doet die onwaarschijnlijke waterput midden in de woestijn? En waar komt die rare vos vandaan, die het over rituelen heeft en preekt als een dominee? En vooral, waarom moet het kind zich laten bijten door een giftige slang om naar huis terug te keren? Kon het niet gewoon teruggaan zoals het gekomen was, met een vlucht trekvogels?